

Türkiye'de Bilimsel İcracılığın Eleştirel Çözümlemesi: Kamuya Bilgi Üreten Akademiden Rekabetçi Akademiye Dönüşüm

Çağrı Yalkın¹ Mustafa F. Özbilgin²

Received/ Başvuru: 23.09.2025

Accepted/ Kabul: 06.11.2025

Published/ Yayın: 28.01.2026

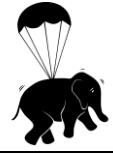
Öz

Bu makale, neoliberal dönüşümün Türkiye'deki akademik kurumlar üzerindeki etkilerini ve bilimsel icracılığın kırılgan gruplar üzerindeki sonuçlarını eleştirel bir biçimde incelemektedir. Karl Polanyi'nin fiktif meta, çözümme ve değer kavramları çerçevesinde, akademik emeğin piyasa odaklı performans ölçütleri aracılığıyla metalaştırılması tartışılmaktadır. Çalışma, icracılığın bilgi üretimini toplumsal fayda yerine rekabetçi endeksler ve atıf kültürü üzerinden değerlendirdiğini; bu durumun akademisyenler arasında bireyselleşme, motivasyon eksikliği, mesleki tatminsizlik ve tükenmişlik yarattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, akademiye dönüşümün kırılgan grupları daha savunmasız hale getirdiği ve üniversitelerin toplumsal rollerinden uzaklaşarak giderek daha fazla piyasa aktörleri gibi işlediği ileri sürülmektedir. Sonuç olarak, toplumsal dayanışmayı ve kamusal bilgi üretimini önceleyen alternatif değer sistemlerinin geliştirilmesi gerektiği savunulmakta; akademik performans değerlendirme sistemlerinin daha kapsayıcı, adil ve toplum yararına odaklanacak şekilde yeniden yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: bilimsel icracılık, neoliberalizm, kırılgan gruplar, Türkiye akademisi, Karl Polanyi

¹ Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs, yalkin@metu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1114-5454

² Prof. Dr., Brunel Üniversitesi Londra, Birleşik Krallık, mustafa.ozbilgin@brunel.ac.uk, Orcid: 0000-0002-8672-9534

Scientific Performativity in Türkiye: A Critical Analysis of the Shift from Public Knowledge Production to Competitive Academia

Abstract

This article critically examines the impacts of neoliberal transformation on academic institutions in Turkey and the consequences of scientific performativity on vulnerable groups. Within the framework of Karl Polanyi's concepts of fictitious commodity, disembedding, and value, the commodification of academic labor through market-oriented performance criteria is discussed. The study demonstrates that performativity evaluates knowledge production not in terms of social benefit but through competitive indexes and citation culture, thereby generating individualization, lack of motivation, professional dissatisfaction, and burnout among academics. Furthermore, it is argued that the performative transformation in academia renders vulnerable groups even more defenseless, while universities operate increasingly like market actors, distancing themselves from their social role. Ultimately, the article contends that alternative value systems prioritizing social solidarity and public knowledge production must be developed, and proposes that academic performance evaluation systems be restructured in a more inclusive, equitable, and socially oriented manner.

Keywords: scientific performativity, neoliberalism, vulnerable groups, Turkish academia, Karl Polanyi

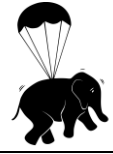

EXTENDED ABSTRACT

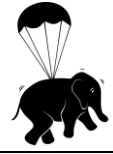
Background & Purpose: This paper critically examines the rise and diffusion of scientific performativity (bilimsel icracılık) within Turkish academia, situating it in the broader context of neoliberal transformations of higher education. Drawing on Karl Polanyi's concepts of fictitious commodity, disembedding, and value (Polanyi, 1944; 1986), the study argues that academic labor has increasingly been commodified through market-driven performance criteria such as publication counts, citation indexes, and global rankings (YÖK, 2024a; 2024b). These metrics, while promoted as tools of accountability, efficiency, and competitiveness (Jones et al., 2020), have restructured universities into market-oriented institutions (Fleming, 2021; Mintz, 2021) and exacerbated pressures on academics. In particular, vulnerable groups—those already disadvantaged by socio-economic, political, cultural, or technological inequalities (Meliou et al., 2024)—face intensified marginalization under such systems. The purpose of the study is to illuminate how performativity reshapes knowledge production in Turkey, replacing social benefit with competitive measurement, and to explore its consequences for both institutional practices and academic subjectivities (Tülübaş and Göktürk, 2020).

Research Method: The paper employs a critical conceptual and theoretical analysis rather than empirical fieldwork. It systematically reviews literature on performativity in academia (Spicer et al., 2016; Roberts, 2007), neoliberal higher education reforms (Teelken, 2015; Gendron, 2008), and Polanyian political economy (Thomasberger, 2020), integrating them to build a framework for analyzing the Turkish case. Sources include both Turkish and international scholarship (Ünal, 2017; Yılmaz and Memişoğlu, 2019) as well as national policy reports from the Council of Higher Education (YÖK, 2024a; 2024b). Through these sources, the paper assesses how global neoliberal logics become localized within Turkey's higher education sector through performance evaluation systems, index-based promotion criteria, and university–industry linkages (Mammadov and Aypay, 2020; Vatansever and Gezici Yalçın, 2018). By using Polanyi's notions of fictitious commodity and disembedding, the study highlights how knowledge and academic labor are detached from their social context and reduced to market instruments (Haiven, 2023; Aslan, 2014). The method is thus an interdisciplinary critical synthesis that combines political economy, sociology of education, and organizational studies.

Conclusion: The study concludes that the neoliberal turn in Turkish higher education has produced a performativity culture where universities operate increasingly like market actors, prioritizing quantifiable outputs over public value (Garipagaoglu and Ozden, 2015; Selekler-Goksen and Oba, 2018). This shift fosters individualization, professional dissatisfaction, and burnout among academics (Budak and Sürgevil, 2005; Shin and Jung, 2014), while eroding traditions of solidarity, collaboration, and critical knowledge production (Winefield et al., 2003; Morrissey, 2019). Vulnerable groups, including early-career scholars, heterodox academics, and those resisting mainstream metrics, become particularly exposed to marginalization and precarity (Harding et al., 2017). Although universities attempt to mitigate these effects through ethics committees, research integrity policies, and social responsibility initiatives (Eksioglu et

al., 2015), Polanyi's framework suggests such corrective measures remain limited under the dominance of market logic (Polanyi, 1944). The paper calls for alternative value systems in academia that re-center solidarity, inclusivity, and social responsibility (Flyvbjerg, 2005; Özbilgin, 2010), and for a restructuring of performance evaluation criteria to better reflect qualitative and societal contributions. Ultimately, it argues that building collaborative networks and socially engaged knowledge practices is essential if universities are to reclaim their role as institutions serving the public good (Özbilgin and Slutskaya, 2017; Johann et al., 2024).

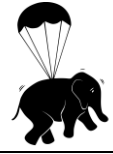

1. GİRİŞ

İcracılık (İngilizce'den *performativity*, Türkçe *performatif* olarak da kullanılmaktadır) herhangi bir değer, amaç, ve sosyal, ekonomik, veya politik sistemlere katkı yapmak amacıyla adanmışlık gözetmeden, bir alanda, sadece performans değerlendirmesine yönelik olarak, oyun oynamak olarak tanımlanabilir (Spicer vd., 2016). İcracılık, bir söylemin ya da eylemin sadece bir durumu ifade etmekle kalmayıp aynı zamanda o durum üzerinde yaratıcı veya yıkıcı bir güç taşıması anlamına gelir. İcracılık hem olumlu hem de olumsuz olabilir: Olumsuz icracılık, söylemlerin mevcut eşitsizlikleri pekiştirmesi veya zararlı toplumsal normları yeniden üretmesi olarak tanımlanır. Buna karşılık, olumlu icracılık, söylemlerin eşitlik, adalet veya toplumsal dönüşüm gibi olumlu değişimleri teşvik etme potansiyelini ifade eder. Ancak neoliberalizm gibi baskıcı sistemlerde güç ilişkilerini perçinlediği için, icracılığın olumsuz etkileri olumlu etkilerine ağır basmaktadır. Olumlu icracılık söylemlerinin cazibesine kapılan kurumlar, icracılığın olumsuz sonuçlarını göremeyebilmekte, göz ardı etmekte veya görüp kabul etmektedirler. İcracılık, olumlu söylemlerle yaygınlaştırılmakta ve pazarlanmaktadır. Bu çalışma, icracılık kavramını yalnızca tanımlamakla kalmayıp, onun toplumsal ve bireysel etkilerini eleştirel bir şekilde incelemektedir.

Sosyal bağlamda patriyarkal, ırkçı, cinsiyetçi, sınıf ayrımcı ve normatif, politik bağlamda otoriter, emperyalist, sömürgeci, kültürel bağlamda etno-merkezci, ekonomik bağlamda kapitalist ve neoliberal, ve teknolojik bağlamda da algoritmik ve dijital önyargı ve ayrımcılık içeren sistemlerin kırılgan kesimler üstündeki baskıcı etkisi eleştirel sosyal bilimin temel ilgi alanlarından birini oluşturmaktadır (Meliou vd., 2024). Kırılgan grup, ekonomik, sosyal, politik veya fiziksel koşullar nedeniyle dezavantajlı konumda olan, dışlanma, ayrımcılık, eşitsizlik veya savunmasızlık riski taşıyan bireyler veya toplulukları ifade eder. Bu gruplar, toplumsal yapılar içinde eşit fırsatlara erişimde zorluk yaşar ve kriz, afet, ekonomik dalgalanmalar gibi olumsuz durumlara karşı daha savunmasızdır. Baskıcı ekonomik ve siyasi bağlamlarda, kurumsal uygulamalardaki yeni yönetselci anlayışlar aracılığı ile icraatin öncelikleri, şartları, süreçleri ve sonuçlarına yön verilmektedir. Bu meta kurgu içinde bilim kurumlarının ve yüksek öğretimin giderek ticarileşmesi ve rekabetçileşmesi ile, kurumlar icracı yaklaşımları benimsemeye başlamışlardır (Nalbantoğlu, 2017).

Neoliberalizmin önemli sonuçlarından biri, kapitalizmi derinleştirerek bilim ve eğitim alanının ticarileşmesi, bireyselleşmesi ve geleceksizleşmesine yol açmış olmasıdır. Performans değerlendirmesi aracılığı ile rekabeti öncülleyen ve buna yönelik üretim yapma eğilimini şart koşan yönetim biçimleri ve politik ajandalar, akademinin icracılaşmasına neden olmuştur (Gendron, 2008; Teelken, 2015). Küresel olarak yayılan bu uygulamalar, Türkiye'de de kendine geniş yer ve uygulama alanı bulmuştur (Yılmaz ve Memişoğlu, 2019). Akademisyenlerin bir kısmı icracılık sisteminden kariyer getirisi elde ederek, ana akım ve egemen kodlardan faydalanmaktadır, örneğin ana akım ve egemen kodlara uyan akademisyenler, kantitatif çıktılara dayalı bu sistemin kariyer gelişimi ve görünürlük olarak faydasını görmektedir. Diğer taraftan, icracılığın yaptırımlarına tamamıyla uymayan

akademisyenler, kariyer gelişimi, takdir ve görünürlük olarak getiri alamayarak kırılğan grup haline gelmektedir. Ancak, icracılık odaklı akademik beklentilere akademisyenlerin tepkileri de tek tip olmamaktadır (Tülübaş ve Göktürk, 2020). Aşağıda, neoliberal dönüşümün akademik kurumlar üzerindeki etkilerini ve bilimsel performativitenin kırılğan gruplar üzerindeki sonuçlarını Karl Polanyi'nin kuramları çerçevesinde değerlendirilecektir.

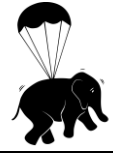
2. KAVRAMSAL ARKA PLAN

2.1. Bilimsel İcracılık

Akademide icracılık eşitliği, adaleti, performansı ve verimliliği artırma gibi faydalar sağlayacağı söylemi ile pazarlanmaktadır (Jones vd., 2020). Bir alandaki yeni kurallar yeni yorumlamaları, yeni oyunları ve oyunların cazibesine kapılanların rızasını beraberinde getirir (Bourdieu, 1990). Bilim dalları bazında yayınlanan rekabetçi sıralamalar evrensel olarak yapılan bir pratik haline geldiğinden (Özbilgin, 2009), hiçbir yerel akademik sistem evrensel icracı dönüşümden muaf kalamamaktadır. Evrenselden ulusala sirayet eden icracılık, neoliberal hesap verebilirliğin yerel üniversitelerde zorunlu tutulmasını beraberinde getirir: bilimsel icracılığın ön plana çıktığı üniversitelerde, akademisyenlerin bu kurumsal mantığın kurallarını benimsemesi onları güçlü kılabilmekte, veya karşı koymaya çalışması onları kırılğan grup haline getirebilmektedir. Karl Polanyi'nin *Büyük Dönüşüm*'ü (1986) piyasalaşan sermaye ve kamu değerinin nasıl eridiğini açıkladığı için, piyasalaşan ve piyasa kurallarına dayalı hale gelen akademideki erimeye ışık tutacak niteliktedir.

Meliou ve diğerleri (2024) icracılık prensipleriyle üretilen akademik çıktılarının güçlü yandaşlar, içeridekiler ve sistemden beslenenler için terfi ve takdir gibi getirileri olduğunu göstermiştir. Türkiye özelinde, “üniversiteler açısından hangi süreç, pratik ve çıktılarının meşru olduğuna, üniversitelerin neye hizmet etmeleri ve hangi yapısal unsurları barındırmaları gerektiğine dair rakip kurumsal mantıklar, yani varsayımlar, görüşler, inanışlar ve değer yargıları olduğu görülebilmektedir” (Ünal, 2017, s.88). Bu bağlamda da, bazı kurumlar, liderler ve bireyler neoliberalizm ve hukuki yaptırımlar vasıtasıyla dayatılan süreç ve uygulamaları kabullenme yoluna gidebilmektedir. Diğer aktörler ise direnme, törensel benimseme, taviz verme, karşı koyma ve manipüle etme yollarından birini seçebilir (Ünal, 2017). Dolayısıyla kurumların, dikte edilen kurumsal mantık ve yasal süreçlere uyum göstermesi, üniversitelerde çalışan tüm akademisyenlerin bu yeni prensipleri benimsediği anlamına gelmemektedir.

Piyasa ekonomisi prensiplerine ve bu prensiplerin temelinde yatan rekabet bazlı performans kriterlerine dayanan akademik kurumlarda, yönetim ve işleyiş prensipleri de piyasa ekonomisine endekslenmiş durumdadır (Fleming, 2021). Üretkenlik ve verimlilik, akademik çıktının kapsamlı faydaları göz önüne alınmaksızın önceliklenmektedir (Mintz, 2021). Ancak, Performansın, hakkaniyet ve söz hakkı ile ilişkilendirilmediği, seçilmiş değerler üzerinden belirlenmiş üretkenlik ve verimliliğe endekslediği akademik kurumlarda, kariyerlerini ilerletmek isteyen akademisyenler, icracılığa başvurmaktadır. Aşağıda bilimsel icracılığın

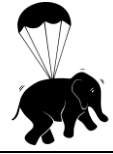
ortaya çıkışı ve Türkiye’de kırılgan gruplar üstündeki yansımaları Karl Polanyi’nin fiktif meta, çözülme, ve değer kavramları kullanılarak analiz edilmektedir.

2.2. Karl Polanyi ile Bilimsel İcracılığı Sorgulamak

Polanyi’nin “*hayali meta*” (1957, s.244) kavramı, aslında doğal olmayan unsurların piyasa tarafından metalaştırılmasını ifade eder. Emek, toprak ve paranın meta haline getirilmesini eleştirmek için kullanılan bu kavram, bilgiye de uygulanabilir. İcracılık perspektifinde bilimsel emek bir tür meta olarak değerlendirilebilir. Bilimsel emek, akademik yayın sayısı, patentler ve projeler gibi performans ölçütleri üzerinden değer kazanmaktadır (Thomasberger, 2020). Bu bakış açısına göre bilgi, sosyal değerden çok bir piyasa rekabet aracı olarak algılanmakta ve bu da bilginin kamu yararına katkısını zayıflatmaktadır. Polanyi (1944), modern kapitalist toplumlarda ekonominin toplumsal yaşama hükmettiğinin, yani ekonomik çıkarların sosyal ilişkilerin önüne geçtiğini öne sürer. İcracılık anlayışında da akademik faaliyetler, bilimsel bilgi üretimi gibi toplum çıkarına asli hedeflerinden ziyade performans, endeks sıralamaları ve rekabet gücü gibi piyasa değerleri üzerinden değerlendirilmektedir (Jones vd., 2020). Bu, üniversiteleri toplumsal bir hizmet kurumundan ziyade rekabetçi ve ticari kuruluşlar gibi konumlandırır. Dolayısıyla, icraatçi yaklaşımların akademiye toplumun ihtiyaçlarına değil piyasa dinamiklerine göre şekillendirdiği eleştirisi yapılabilir.

Polanyi’nin hayali meta kavramı çerçevesinden bakıldığında, akademik çıktıların sadece bireysel ve kurumsal performans ölçütleriyle değerlendirildikleri için, toplumsal bağlamından koparıldığını ve birer piyasa ürünü haline geldiğini söylemek mümkündür. Bu dönüşüm, bilginin kamusal faydası yerine rekabetçi endekslerde yer edinmeyi hedefleyen bir anlayışı teşvik etmektedir. Bu bağlamda, üniversitelerin toplumsal dayanışma ve eleştirel bilgi üretimindeki rolleri zayıflamakta, akademisyenler ise bireyselleşme ve tükenmişlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, Türkiye’deki akademik performans değerlendirme kriterleri (YÖK, 2024a), akademisyenlerin rekabetçi sıralamalarda üst sıralarda yer almasını öncelemekle birlikte, bu hedeflere ulaşmanın bireysel ve kolektif maliyetlerini göz ardı etmektedir.

Polanyi’ye göre, piyasa ilişkileri toplumsal dayanışmayı zayıflatır ve bireyleri yalnızlaştırır (Polanyi, 1944). İcracılık çerçevesinde akademisyenler de bireysel performans ve rekabet baskısı altına girerek ortak bir bilimsel dayanışmadan uzaklaşır. Akademisyenler arası iş birliğinin azalması ve topluma fayda sağlama hedefinin geride kalması, bilim dünyasında bireyselleşmeyi teşvik eder ve toplumsal dayanışmayı zayıflatır. Polanyi, toplumların kendilerini piyasanın aşırı etkilerinden kurtarmak için koruyucu tepkiler geliştirdiğini öne sürer (Polanyi, 1944). Benzer şekilde, icracılığın neden olduğu baskılar karşısında akademisyenler ve üniversiteler de alternatif değer sistemleri oluşturabilir. Bu koruyucu tepkiler, sosyal sorumluluk projeleri, toplum odaklı araştırmalar ve dayanışmacı akademik ağlar kurma çabaları olarak kendini gösterebilir. Koruyucu mekanizmalar arasında akademik kurumların araştırma ve yayın etiği komitelerinin kurulması, COPE prensiplerinin benimsenmesi ve Sürdürülebilir

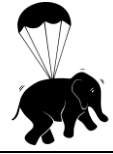

Gelişme Hedeflerinin temel alınması gibi uygulamalardır. Bu uygulamalarla vahşi icracılığın etkileri azaltılmaya çalışılmaktadır (Eksioglu vd., 2015). Ancak Polanyi (1944) baskıcı sistemlerde sistem içi geliştirilen yumuşatıcı kurumsal yapı ve uygulamaların da baskıcı bağlamların gölgesinde kaldığı için etkilerinin eksik ve yetersiz olacağını vurgulamıştır. Bu noktada, üniversitelerin toplum yararına çalışan bir yapı olarak yeniden tanımlanması için yeni yöntemler geliştirilmesi gerektiği savunulabilir.

Değerlerin dönüşümü çerçevesinden bakıldığında Polanyi'nin (1944, s.151) “çözülme” (disembedding) kavramı, ekonomik yapıların toplumsal bağlardan kopmasını ifade eder. Akademide icracılık da benzer şekilde, bilimsel kurumların toplumsal amaçlarını kaybetmesine ve yeni değerlerle şekillenmesine yol açabilir. Üniversiteler, toplumun bilgi üretme ve eleştirel düşünce geliştirme merkezleri olmaktan çıkıp piyasa taleplerine göre şekillenen kurumsal yapılar haline gelebilir. Bu durum, akademide finansal başarıyı toplumsal faydanın önüne geçirerek akademinin toplumla bağlarını zayıflatacak ve uzun vadede bilgiye duyulan güveni ve toplumsal gelişme olan katkısını da riske atacaktır (Haiven, 2023). Polanyi'nin perspektifinden bakıldığında, icracılık yaklaşımı üniversiteleri toplumsal fayda üreten kurumlardan ziyade piyasa aktörlerine dönüştürerek ayrıca bilginin ticarileşmesine ve toplumsal ilişkilerin zayıflamasına katkı sağlamaktadır. Polanyi'nin eleştirilerini temel alarak, üniversitelerin topluma anlam ve fayda yaratan, bilgi üreten ve sosyal değerlere odaklanan kurumlar olarak yeniden yapılandırılması gerektiği önerilebilir. Bu yaklaşım, üniversitelerin sadece ekonomik başarıya değil, aynı zamanda sosyal adalet, dayanışma ve kamusal yarara odaklanmasını sağlamayı hedefler.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu makalede, ampirik saha çalışması yerine eleştirel kavramsal ve kuramsal bir analiz benimsenmektedir. Akademide icracılık üzerine literatürü (Spicer vd., 2016; Roberts, 2007), neoliberal yükseköğretim reformlarını (Teelken, 2015; Gendron, 2008) ve Polanyici politik ekonomiyi (Thomasberger, 2020) sistematik olarak gözden geçirerek, Türkiye örneğini analiz etmeye yönelik bir çerçeve inşa etmektedir. Kaynaklar arasında hem Türkiye'deki hem de uluslararası akademik çalışmalar (Ünal, 2017; Yılmaz ve Memişoğlu, 2019) ile birlikte Yükseköğretim Kurulu'nun ulusal politika raporları da yer almaktadır (YÖK, 2024a; 2024b). Bu yaklaşım, küresel neoliberal mantıkların performans değerlendirme sistemleri, endeks temelli terfi kriterleri ve üniversite-sanayi iş birlikleri aracılığıyla Türkiye'nin yükseköğretim sektöründe nasıl yerleştiğinin değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır (Mammadov ve Aypay, 2020; Vatansever ve Gezici Yalçın, 2018). Polanyi'nin hayali meta ve çözülme kavramlarını kullanarak, çalışma bilginin ve akademik emeğin toplumsal bağlamından kopararak piyasa araçlarına indirgenmesini vurgulamaktadır (Haiven, 2023; Aslan, 2014). Yöntem böylelikle, politik ekonomi, eğitim sosyolojisi ve örgüt çalışmaları disiplinlerini birleştiren disiplinlerarası eleştirel bir sentez niteliği taşımaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Sorusu

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki yükseköğretimin neoliberal dönüşümünü ve bunun akademik emek ile bilgi üretimi üzerindeki sonuçlarını eleştirel bir biçimde incelemektir. Araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

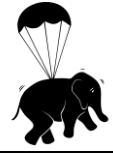
“Performans temelli değerlendirme sistemleri ve piyasa odaklı kriterler aracılığıyla şekillenen neoliberal dönüşüm, Türkiye’deki yükseköğretimde akademik emeği ve bilgi üretimini nasıl yeniden yapılandırmıştır ve bu dönüşümün akademi içindeki kırılgan gruplar üzerinde ne tür özgül etkileri olmuştur?”

4. NEOLİBERAL DÖNÜŞÜMÜN AKADEMİDEKİ YANSIMALARI

Türkiye akademisi, son yıllarda özellikle bilimsel üretkenlik, yayın sayısı ve uluslararası iş birliği alanlarında giderek daha fazla uluslararası görünürlük kazanmıştır. QS dünya üniversiteler sıralamasında Türkiye’den 25 üniversite bulunmaktadır (UniversityRankings.ch, n.d.). Bunun arkasında üniversitelerin daha rekabetçi hale gelmesi konusunda en üst düzeye politik talepler ve ulus marka stratejileri de vardır ([Fetcherin ve Marmier, 2010, s.66](#)). Daha rekabetçi akademiden beklenti, Türk üniversitelerinin dünya sıralamalarında daha üst konumlarda ve görünür olmasından ibarettir. Bu dar bakış açısı da acımasız icracılığı beraberinde getirmiştir. Türkiye’deki üniversiteler ve araştırma kurumları, İngilizce eğitim dilinin yanı sıra çeşitli disiplinlerdeki ve dergilerdeki bilimsel yayın sayısında önemli bir artış göstermiş ve bu sayede dünya sıralamalarında yükselmiştir ([Kamasak ve Ozbilgin, 2021; UniversityRankings.ch, n.d.](#)). Özellikle mühendislik, sağlık bilimleri ve sosyal bilimlerdeki araştırmalar dikkat çekerken, üniversite-sanayi iş birliği ve araştırma merkezlerinin desteklenmesi, inovasyon ve teknoloji geliştirme süreçlerinde Türkiye’nin rekabet gücünü artırmaktadır ([Birden vd., 2020](#)). Ancak, bilimsel kalite ve etki açısından bazı sorunlar devam etmektedir; örneğin, yüksek nitelikli akademik yayınların oranı görece düşük kalmakta ve akademisyenlerin üzerindeki performans baskısı, araştırmaların derinliği ve kalitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir ([Tülübaş ve Göktürk, 2020](#)). Türkiye, akademik ekosistemini güçlendirmek adına uluslararası iş birliklerini artırmakta ve yurtdışında eğitim almış akademisyenlerin ülkeye geri dönüşünü teşvik etmektedir. Bu çabalar, Türkiye akademisinin küresel akademik toplulukta daha güçlü ve saygın bir konuma ulaşması için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de akademinin geçirdiği dönüşüm sonucu icracılaşmasına neden olan yönetsel aygıtlardan indeksli yayın sayısı ve atıf sayısı aşağıda incelenmiştir.

4.1. Türkiye’de Üniversitelerin Piyasa Temelli Dönüşümü

Türkiye’de bankacılık da dahil birçok sektörde rekabeti artırmak için yapılan düzenlemeler sonucunda verimlilik artışı gözlemlenmiştir ([Isik ve Hassan, 2003](#)). Rekabet ve verimlilik arasındaki bu bağlantının kamu sektöründe ve kamu faydası güdülen sektörlerde de işe yarayacağı varsayımı yaygındır. Bu bağlamda yaygınlaşan verimlilik analizleri üniversite

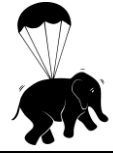

sektörüne de taşınmıştır. Örneğin Türkiye’deki bilim ve teknoloji parklarında akademik çalışmaların tamamının ticari, sosyal, ve teknolojik olarak topluma aktarılması hedeflenmektedir (Akça, 2024; Yılmaz ve Tunalıoğlu, 2020). Sektörün rekabet ve verimlilik mantığına en açık alanı olan bilim ve teknoloji parklarında verimlilik analizi yapılmakta ve rekabetçi ortamda üniversite-sanayi iş birliğinin önemi sürekli vurgulanmaktadır (Arslan ve Belgin, 2020). Verimlilik ve rekabet değerleri kapsamında Türkiye’deki devlet üniversitelerinin zaman içinde verimlilik değişimi incelenmiş ve rekabetçi bir akademik ortamın etkisi analiz edilmiştir (Dikmen, 2016). Bazı çalışmalarda da teknolojik yenilik ve verimlilik artışını destekleyen kamu politikalarının etkisi analiz edilmiştir (Taraktaş, 2019). Küreselleşme söylem ve talepleri akademiye etkilerken bu kapsamda Türkiye’deki araştırma üniversitelerinin verimliliğini etkileyen faktörler de değerlendirilmiş, akademik personel ve yürütülen proje sayısı verimliliği arttıran girdiler ve WoS’ta yayınlanan makale başına düşen atıf çıktı olarak belirlenmiştir (Mammadov ve Aypay, 2020): Ancak, yürütülen proje sayısının verimliliği olumsuz etkilediği bulunmuştur. Dolayısıyla, icracılığın kaliteli atıfları arttırmadığı literatürde de saptanmıştır.

Akademik yükselme yayın sayısı, fonlanan proje, ders yükü, idari görevler ve topluma hizmet alanlarında verimliliğe endekslenmiş performans göstermeyi gerektirmektedir. YÖK’ün *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu*’nun ana başlıkları, bu kriterleri kapsamaktadır (YÖK, 2024b). Birbiriyle özellikle zaman yönetimi olarak çatışan bu kriterler, her alanda performans hedefi gerisine düşmeye yol açabilmektedir. Vatansever ve Gezici Yalçın (2018), yüksek öğretimde sektörleşmenin vakıf üniversitelerinin sayısının artmasına yol açığının, bu bağlamda da, giderleri azaltmak ve gelirleri arttırmak hedefiyle yol alan yönetimlerin ağır ders yükü, öğrenci danışmanlığı, proje başarısı, yayın ve idari görevler gibi çıktıları aynı verimlilikte talep ettiğinin altını çizmiştir. Budak ve Sürgevil (2005), iş yükü artan akademisyenlerin duygusal tükenmişliğinin arttığını göstermiştir. Bu bağlamda bilimsel bilgi ve eğitim fiktif meta (Polanyi, 1944) haline dönüşmüş, çıktı sayısını arttırmakla yükümlü tutulan akademisyenler buna bağlı olarak olumsuz etkilenmişlerdir. YÖK’ün 2024 raporunda üniversite performans göstergesi olarak olarak önemli görülen kriterlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (YÖK, 2024b):

Tablo 1. YÖK 2023 üniversiteler değerlendirme genel raporu’nda yer alan performans kriterleri

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanmış Öğretim Üyesi Başına Düşen Yayın Sayısı
Endeksli Dergi ve Kitaplarda Yayımlanmış Öğretim Üyesi Başına Düşen Yayın Sayısı
Endeksli Dergi ve Kitaplarda Ulusal İş Birliği ile Yayımlanmış Yayın Oranı
Üniversite Sektör İş Birliği ile Yapılan Yayın Sayısının Toplam Yayın Sayısına Oranı
Alan Ağırlıklı Atıf Endeksi
Endeksli Yayınların Atıf Alma Oranı
Başvurulan Patent, Faydalı Model veya Tasarım Sayısı ve Olumlu Sonuçlanan Patent Sayısı
Bilim, Teşvik ve Sanat Ödülleri Sayısı
İstihdam Edilen Araştırmacı Sayısı
Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar Tarafından Desteklenen Ar-Ge Projesi Sayısı
Ulusal Kurum ve Kuruluşlar Tarafından Desteklenen Ar-Ge Projesi Sayısı

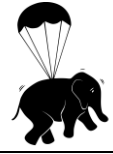

TÜBİTAK Tarafından Verilen Ulusal ve Uluslararası Araştırma Bursu Sayısı
TÜBİTAK Tarafından Verilen Ulusal ve Uluslararası Proje Sayısı
TÜBİTAK Tarafından Verilen Ulusal ve Uluslararası Proje Bütçesi
QS Alan Dünya Sıralamaları
Üniversitelerin Dünya Sıralamaları

Literatürde Türkiye’deki üniversitelerin piyasa ve piyasa dışı stratejileri analiz edilerek, rekabetin yönetime etkisi incelenmiştir (Selekler-Goksen ve Oba, 2018). Literatürde önkabul gören değerlerin, yıllar içindeki dönüşümüne bakıldığında, piyasa sistemi mantığı ile yönetilen üniversitelerin genel geçer olması, yüksek öğretim sektörünün kamu çıkarlarına hizmeti bir değer olarak kabul etmekten uzaklaştırmaktadır. Aslan (2014), bilginin değerinin sosyal ve kültürel temelden ekonomik temele doğru kayması nedeniyle üniversitelerin algılanan işlevlerinin dönüştüğünü belirtmiştir. Örneğin Aslan’a (2014) göre müfredat, toplum ve piyasa ile kurulan kurulan bağın kalitesini yansıtır ve dayatılan değerler ve kuralların bir çıktısı konumundadır. Müfredatların Bologna kuralları çerçevesinde tektipleştirilmesi öğrenim çıktılarında olumlu evrensel standartları beraberinde getirirken, piyasa ekonomisinde çalışmak üzere insan yetiştirme görevi de eklenen müfredatlar, yüksek öğretimde icracılığın bir aracı haline gelmektedir.

Diğer yandan araştırma projelerine katılım, TÜBİTAK ve Avrupa Birliği gibi kuruluşlar tarafından araştırma konularının fonlamaya değer görülmesi gibi zorunluluklar, sistemin kamu faydasına yöneldiği izlenimi yaratsa da, bireysel kariyer başarısı kurumsal ve ana bilim dali, araştırma grubu gibi daha kollektif diğer başarı kriterlerinin önüne geçmektedir (Haser vd., 2012). Üniversitelerin atama ve yükseltme kriterlerinde birden fazla yazarlı makalelerin değerinin tek yazarlı makalelerin getirisinden daha düşük olması, akademisyenlerin aralarında iş birliği yapma cesaretini kırmaktadır. Türkiye’deki akademisyenlerin neoliberal performans değerlendirme sistemine uyum süreçleri ve bu sistemin akademik üretkenlik üzerindeki etkileri incelenmiştir (Çetinkaya, 2017, s.62): icracılığın gerektirdiği bilimsel çıktı sayısına ulaşmak, etki faktörü gözetilmeksizin endeksli yayın yapmak zorunda olmak, doktora sürecinde kurumlar tarafından belirlenen asgari yayın sayısına ulaşmak akademisyenler için baskı unsurları haline gelmiştir. Bilginin kimin faydası için üretildiği sorusu, akademisyenlerinin üzerine en çok kafa yorduğu soru olarak kendini göstermiştir (Özbilgin, 2010; Flyvbjerg, 2005).

Üniversitelerde verimlilik ve rekabetçiliğin kurumsal stratejiler ile bağlantısı da irdelenmiştir. Türkiye’deki üniversitelerin rekabetçi konumlandırma stratejileri analiz edilerek, yükseköğretim pazarında nasıl algılandıkları incelenmiştir (Garipağaoğlu, 2016): Porter’ın (1985) stratejik konumlandırma prensiplerinden hareketle, ‘herkes için her şey olmaya’ çalışan üniversitelerin kimse için bir şey ifade etmeyen kurumlar haline dönüşmesi tehlikesini göz önünde bulundurarak, birçok üniversitenin jenerik ürün olarak adlandırılabileceğinin altını çizmişlerdir. Eğitim kalitesi, akademik çıktı, sosyal hayat, ve ücret kriterlerinde yarışan üniversiteler, birbirinden farksız hale gelmektedir. Neoliberal mantığın dayattığı, özünden parçalanarak meta haline gelen, bir ürüne dönüşen üniversiteler, aynı kriterlerde çoğunlukla ortalama performans göstererek birbirlerinden ayırt edilmez hale dönüşmektedir. Piyasa

ekonomisinin vaat ettiği rekabetin fark yaratacağı beklentisi (Özbilgin ve Slutskaya, 2017) gerçekte örtüşmemekte, neoliberal mantık birbirinden farksız üniversiteler yaratmaktadır.

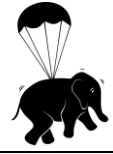
Akademideki neoliberal dönüşümle gelen icraatçılık anlayışı, verimlilik ve rekabet gibi değerleri toplumsal fayda değerinin önüne taşıırken, bunun akademisyen bireyler üzerindeki yansımalarını gözardı edebilmektedir. Piyasa ekonomisinin mantığını benimseyen ‘içerideki’ akademisyenler, dayatılan başarı kriterlerine tamı tamına uymayan ‘dışarıdaki’ akademisyenlere göre kariyerlerinde daha kolay ilerleyebilmekte ve itibar kazanabilmektedir. Aşağıda, akademisyenlerin piyasa temelli icracı akademiye entegre olabilmeleri için gerekli kriterlerden endeksli yayın ve atıf sayısı tartışılacaktır.

4.2. Endeks: Kalite ve Sayının Rekabeti

Çoğu ülkede, Türkiye’de de olduğu gibi, neoliberalizm yükseköğretim sektörü de dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde kabul görmekte ve kökleşmektedir (Baykut vd., 2022). Akademik üretimin performatif oyununa atfedilen çekicilik, terfi ve tanınma gibi kariyer getirilerinden yararlanan sisteme uyumlu, içerideki (*ortodoks*) akademisyenler için belirgindir. Ancak, performatif sistemler, katkıları tanınmayan veya değer verilmeyen, sisteme yandaş olmayan dışardaki (*heterodoks*) akademisyenlerin kırılgan grup olmasını normalleştiren ve sembolik olarak ihlal eden, kötüye kullanıma açık sistemlerdir (Harding vd., 2017). Performatif sistemler, rekabeti bir sıralama stratejisi olarak belirleyerek, az sayıda kazanan ve çok sayıda kaybeden yaratır (Vatansever ve Gezici Yalçın, 2018). İcracılık, bu kötüye kullanılan yapı ve normları pekiştirerek sembolik şiddetin bir aracı haline gelir. Aynı zamanda kapsamlı akademik liyakat ve çeşitlilikten ziyade sınırlı kriterlerle ölçülebilir başarıları ayrıcalıklı kılan bir sistemi kalıcı hale getirir.

YÖK’ün 2024 yılında *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu*’nda yayınladığı veriler, 2022 yılında Türkiye’deki üniversitelerde çalışan akademisyenler tarafından üretilmiş yayın sayısının 87.355 olduğunu göstermektedir. Bu yayınların 73.078’i devlet, 14.277 tanesi ise vakıf üniversitelerindeki akademisyenler tarafından üretilmiştir. YÖK, ilgili raporda, endeksli yayınların etki faktörü çerçevesinde incelemesini yapmamıştır. Dolayısıyla, yayın sayısının yayın kalitesinden daha önemli görüldüğü çıkarımını yapmak mümkündür. Daha fazla yayın yapma baskısı, bilimsel sorular veya bilimsel amaçlara uygunluk temelinde yayın üretmeye değil, yaratıcılık ve yenilikten uzak yayınlar üretmeye yol açabilmektedir (Miller vd., 2011). Karl Polanyi’nin fiktif meta ve çözülme kavramlarını kullanarak indeksli yayınlara verilen önemi irdeledigimizde, yayın sayısının öncelenen bir çıktı olduğu ve akademik icracılığın baskın akademik değer yargılarından bağımsız ve tarafsız olmadığı görülmektedir.

Çıktı sayısına dayalı icracılığı içselleştirmenin bedeli, dünyada olduğu gibi Türkiye’deki akademisyenler üzerindeki etkisi de tükenmişlik, mesleki tatminsizlik ve motivasyon eksikliği olarak kendini gösterebilmektedir. Akademisyenlerin yaşadığı tükenmişliğin birincil sebebinin yayın baskısı olduğu uluslararası araştırmalar tarafından tespit edilmiştir (Blix vd., 1994; Tijdink vd., 2013). Akkaya ve Serin (2020), kişi-örgüt uyumunun da Türkiye’deki

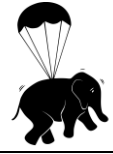

akademisyenler arasındaki tükenmişliğin bir göstergesi olduğunu açığa çıkarmıştır. Benzer şekilde, Budak ve Sürgevil (2005), akademisyenlerin duygusal tükenmişliğinin temel sebeplerinden tanesinin çalıştıkları kurumun değerleriyle kendi değerlerinin bağdaşmaması olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, akademik üretim nicelikselleştirilmesine ve piyasalaştırılmasına ikna olmayan akademisyenler tükenmişlik yaşayabilmektedir.

Yayın baskısı, iş yükü fazlalığı, idari işler, öğretim ve danışmanlık saatlerinin yüksekliği ve üniversitelerin bürokratik yapılarının zihinsel iş yüküne neden olduğu bulunmuştur (Ünnü ve Şentürk, 2020). Öğrenci sayısının fazlalığı ve görece yetersiz mali getiri de iş yükü fazlalığını arttıran nedenler arasında sayılmaktadır (Okay, 2018). Ünnü ve Şentürk (2020, s.70) hepsi-bir-arada akademisyen (*all-in-one academic*) kavramı ile, yayın baskısının yanında artan öğrenci değerlendirmeleri baskısı, yüksek ders saatleri, ve danışmanlık yapılan öğrenci sayısının performansı etkileyen bir kriter haline getirilmesiyle herkes için her şey olmaya çalışan yeni nesil akademisyenlik deneyimlerini özetlemiştir.

İcraatçı değerler sistemine tabi akademik kurumlarda, meslektaşlar arasındaki ilişkiler de destek temelli olmaktan çıkmakta ve akademisyenleri yalnızlaştırmaktadır (Peetz vd., 2024). Akademik entelektüel özgürlük için yaratılmış bir alan olmasını bekleyen akademisyenler, sayısal çıktı odaklı kurumlarda çalışmaktan dolayı bilişsel tutarsızlık yaşamakta, ve duygusal ve fiziksel olarak yorgun olduklarını aktarmaktadır (Winefield vd., 2003). Bu, icracılığın derin etkileri olan sistemsel bir sorun olduğunu işaret eder. Performans ölçütlerini sürekli karşılama baskısı rekabet ve fazla çalışma kültürünü besleyerek akademisyenlere yaratıcılık, entelektüel yansıma veya iş-yaşam dengesi için çok az zaman bırakmaktadır (Ball, 2003). Ölçülebilir başarıya yönelik bu amansız vurgu, genellikle daha uzun çalışma saatleri, iş güvencesizliği ve duygusal tükenmişlik ile sonuçlanır; bunlar tükenmişliğin temel öncülleridir (Shin ve Jung, 2014). Dahası, akademisyenler gerçek entelektüel merakın yönlendirdiği etkinlikler yerine önemli görülen etkinliklere öncelik verdikleri için, icracı kültür içsel motivasyonları baltalamaktadır (Morrissey, 2019).

Son olarak, icracılık, üniversitelerin markalama süreçlerinde de sıklıkla kullanılan reklamlara aracılık etmektedir. Örneğin, bir yıl içinde üretilen makale sayısı, belli bir dönemde belli bir sayıda Q1 aralığında makale yayınlayan akademisyen sayısı, üniversitedeki akademisyenlerin belli bir sürede kazandığı TÜBİTAK destekli proje sayısı, üniversiteleri markalamada kullanılmaktadır. Markalama stratejilerinin bir parçası olan tutundurma karması, makale sayısı, destekli proje sayısı vb. ölçütleri de barındıran reklamlara da yer vermektedir. Dolayısıyla neoliberal düzenin aygıtlarından biri, üniversitelerdeki akademik çıktıyı metriklere dönüştürüp pazarlama kampanyalarına girdi sağlamaktadır (Jones vd., 2020). Garipagaoglu ve Ozden (2015) eğitim programlarının rekabet edebilir olmasını sağlayan faktörlerin üniversitenin uluslararası rekabet edebilirliği, akademisyenlerin ulusal ve uluslararası itibarı, ve üniversitenin sunduğu uzun dönemli imkanlar olduğunu belirtmiştir. Bu kriterler, ulusal ve uluslararası kamuoyunda *Times Higher Education* sıralaması gibi endekslere, ve *WoS* dergi sıralaması, vb. gibi yayın endekslerindeki performansa tanımlanmış durumdadır. Bu bağlamda üniversitelerin

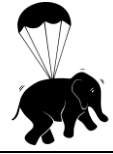
icraatçı kurumlara dönüşmesi kaçınılmaz olmakla beraber, akademisyenler de performatif olmaya mecbur bırakılmıştır.

4.3. Bir Piyasa Sembolü Olarak Atıf

Neoliberal reformlar, yükseköğretimi köklü bir şekilde dönüştürerek, akademik başarının göstergeleri olarak atıf sayıları, etki faktörleri ve küresel sıralamalar gibi piyasa odaklı metrikleri öncelikli hale getirmiştir (Mott ve Cockayne, 2017; Mula-Falcón ve Cabarello, 2022). Bu atıf merkezli kültür, üniversitelerin nitelikten ziyade niceliğe vurgu yapmasına neden olmuş, akademisyenler üzerinde baskı oluşturarak eleştirel veya yenilikçi araştırmalar yerine baskın paradigmalara uyumlu çalışmalar üretmeye yöneltmiştir. Türkiye'de bu eğilim, hükümetin uluslararası sıralamalar ve yayın çıktısını öğretim üyelerinin değerlendirme, terfi ve kurumsal finansman süreçlerinde temel performans göstergeleri olarak belirlemesi nedeniyle özellikle belirgin hale gelmiştir (Önder ve Erdil, 2015). Küresel akademik kapitalizm ile ulusal yükseköğretim politikalarının kesişiminde sıkışan Türk üniversiteleri, Web of Science ve Scopus tarafından dizinlenen dergilerde yayın yapmayı teşvik etmekte, sıklıkla yerel açıdan önemli araştırmaları bir kenara iterek Batı akademik camiasına hitap eden çalışmalara yönelmektedir (Doğan vd., 2018).

YÖK'ün 2023 yılı üniversiteler faaliyet raporunda öncelediği kriterlerden biri olan atıf sayısı, performatif neoliberal üniversite sektöründe görünürlük ve etkinin şartı olarak görülmektedir (Ebrahim vd., 2014). Etki atıf sayısı ile sınırlı kaldığından, üretilen bilginin topluma erişimi de kısıtlı olmaktadır. Örneğin düşük atıf, makalelerin algılanan kalitesini düşmesine, daha üstünkörü okunmasına, ve araştırma alanında daha az etki yaratmasına neden olmaktadır (Teplitskiy vd., 2022). Atıf sayısı yüksek makalelerin, topluma aktarılan faydalı makaleler olacağı varsayımı, gerçekte örtüşmeyebilmektedir. YÖK raporuna göre, 2018-2022 arası yayınlanmış ve en yüksek %10'luk dilimde atıf almış yayın sayısı devlet üniversitelerinde 28,233 ve vakıf üniversitelerinde 7,004 olarak gerçekleşmiştir (YÖK, 2024b). Atıfların üniversitelere dağılımına bakıldığında, 125 devlet ve 69 tane vakıf üniversitesinden yapılan yayınlardan kaynaklandığı görülmektedir. Atıf saplantısı, akademisyenlerin sayısal çıktıya anlamlı akademik katkılardan daha fazla değer veren bir sistem içinde yol alırken, dergilerin insan merkezli olmaktan çıkmasına ve etik olmayan yayıncılık uygulamalarının artmasına da katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, atıf araştırma etkisini değerlendirmek için bir araç olarak hizmet etse de, neoliberal akademiye aşırı vurgulanması entelektüel çeşitliliği zayıflatma ve küresel sıralamaların dikte ettiği bilgi üretiminin ötesine geçme çabalarını engelleme riski taşımaktadır (bkz. Johann vd., 2024).

Türkiye'de yüksek etki faktörlü ve toplumsal olarak anlamlı araştırmalara yönelik finansal ödüllerin (yayın teşviği) uygulanması, bir dizi istenmeyen sonucu da beraberinde getirmiştir. Teşvik yönetmeliği, içerik ve uygulama bakımından eleştirel bir şekilde ele alınmıştır (Bobat ve Çakılcı, 2017). Ancak, yönetmeliğin ötesinde, üretkenliği ve toplumsal katkıyı teşvik etme amacı taşıyan akademik çıktının finansallaşması uygulamaları, araştırma önceliklerinin

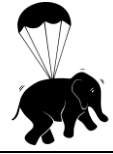

entelektüel ya da toplumsal değerlerden çok teşvik doğrultusunda şekillenmesine neden olmuştur. Akademisyenler, çalışmalarını giderek daha fazla fon ve ödül kriterlerine uygun hale getirmeye yönelebilmekte; bu da çoğu zaman ölçülebilir çıktılar üretme olasılığı yüksek ya da uluslararası alanda görünürlük sağlayacak konulara öncelik verilmesine yol açmaktadır. Bu durum, “pazarlanabilir” temalara odaklanan dar bir araştırma gündeminin oluşmasına neden olarak, eleştirel, keşif odaklı ya da yerel bağlama kök salmış çalışmaların dışlanması riskini doğurur. Böylece akademik araştırma, değerın kamusal fayda ya da uzun vadeli etki yerine kârlılık ve görünürlükle ölçüldüğü bir performans ekonomisine indirgenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Atıf ölçütlerine verilen önemin diğerk olumsuz sonuçlarından biri de, araştırma odaklarının daralmasına yol açması olmuştur. Akademisyenler ve kurumlar, performans baskısı ile, yüksek etki faktörlü yayınlar üretme olasılığı yüksek olan alanlara öncelik vermektedir. Bu durum, disiplinlerarası ve toplumsal açıdan önemli araştırmalardan uzaklaşarak daha uzmanlaşmış ve ticari açıdan cazip alanlara yönelimi beraberinde getirmiştir (Önder ve Erdil, 2017). Örneğın, yapılan çalışmalar, Türk araştırmacıların giderek daha fazla biyoteknoloji ve çevre bilimleri gibi uluslararası atıf alma olasılığı yüksek alanlara yöneldiğini göstermektedir (Besimoğlu, 2016). Bu eğilim, küresel, toplumsal ihtiyaçlara yönelik yerel araştırmaların ihmal edilmesi riskini doğurmaktadır. Son olarak, atıf ölçütlerine artan vurgu, Türkiye akademisinde etik kaygıları gündeme getirmiştir (Taşkın ve Al, 2018). Yayın yapma baskısı, intihal ve diğerk akademik etik ihlallerindeki artış, küresel ölçekte saptanmıştır (Bouter, 2024; Joelving vd., 2025). Yapılan araştırmalar, öğrencilerin ve akademisyenlerin yayın hedeflerini tutturma stresi nedeniyle sıklıkla etik dışı uygulamalara yöneldiğini göstermektedir (Kondakcı, 2023). Ayrıca, terfi ve kadro kararlarında atıf ölçütlerine dayanılması, araştırma kalitesinin nicelik uğruna göz ardı edildiğı bir ortam yaratmıştır. Yüksek etki faktörlü dergilerde yayın yapma baskısı, Türkiye'deki akademik yaşamın belirleyici unsurlarından biri haline gelmiştir. Bu baskı, çoğu zaman uzun vadeli ve toplumsal açıdan anlamlı araştırmaların aleyhine olacak şekilde, kısa vadeli ve ölçülebilir araştırma çıktıları üzerine yoğunlaşılmasına neden olmuştur.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, neoliberalizmin akademiye bireyselleşme, ticarileşme ve geleceksizlik eksenlerinde nasıl dönüştürdüğünü ve performans odaklı icraatçılık anlayışının kırılğan gruplar üzerindeki etkilerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Çalışmada, bilimsel icraatçılığın ortaya çıkışı ve Türkiye'deki kırılğan gruplar üzerindeki etkileri, Karl Polanyi'nin (1944) fiktif meta, çözölme, ve değerk kavramları kullanılarak analiz edilmiştir. Özellikle Türkiye bağlamında, bu süreçlerin akademisyenlerin konumu ve kurumsal tepkiler üzerindeki etkileri incelenerek, bilimsel icraatçılığın toplumsal ve kurumsal sonuçları tartışmaya açılmıştır. Makalede, sosyal, politik, kültürel, ekonomik ve teknolojik bağlamlardaki baskıcı sistemlerin kurumsal uygulamalara nasıl yansıdığı ele alınmıştır. Bu çerçevede, hegemonik sistemlerin patriyarkal, ırkçı, cinsiyetçi, sınıf ayrımcı ve algoritmik önyargılar gibi boyutları, kırılğan gruplar üzerindeki baskıcı etkilerle ilişkilendirilmiştir.

Bilimsel icracılığın Türkiye özelindeki etkilerinin, akademisyenlerin bireysel ve kurumsal düzeyde karşılaştığı zorluklara yol açtığı gözlemlenmiştir. Polanyi'nin hayali meta ve çözülme kavramları ışığında bakıldığında, akademik bilginin metalaştırılması ve toplumsal dayanışma ağlarının zayıflaması, akademik üretimin toplumsal fayda yerine piyasa odaklı bir yapıya evrildiğini göstermektedir. Bu durum, akademisyenlerde bireyselleşme, mesleki tatminsizlik ve tükenmişlik hissi yaratırken, kırılgan gruplar üzerindeki baskıyı daha da artırmaktadır. Neoliberalizmin baskın olduğu akademik sistemlerde, performans odaklı icraatçılık bir norm haline gelmiştir. Ancak bu sistemin sürdürülebilir olmadığı ve hem bireysel hem de kurumsal düzeyde daha kapsayıcı bir modelin geliştirilmesi gerektiği açıktır. Üniversitelerin piyasa dinamiklerine bağımlı olmayan, toplumsal fayda üretmeye odaklı bir yapıya kavuşması için alternatif değer sistemlerinin oluşturulması kritik bir gerekliliktir. Bu bağlamda, dayanışma odaklı ağlar, sosyal sorumluluk projeleri ve etik kurullar gibi mekanizmalar büyük önem taşımaktadır.

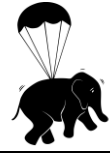
Çalışmanın sonuçları, akademik dayanışmanın yeniden inşa edilmesi ve kapsayıcılığın artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kırılgan gruplar için akademik performans değerlendirme sistemlerinin, bireylerin çeşitliliğini ve toplumsal katkılarını göz önünde bulunduracak şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'deki üniversite ve araştırma kurumlarının sadece sayısal çıktılara değil, nitel ve toplumsal kriterlere de odaklanmasını önermek mümkündür. İcraatçı sistem kurgusundan kurtulmak, neoliberalizmin baskıcı çerçevesinde tamamıyla mümkün değildir (Roberts, 2007). Ancak, bu kurgunun kırılgan gruplar özelinde daha kapsayıcı olması ve ana akım dışındaki grupların da dahil olduğu bir performans sistemi kurulması mümkündür. Beraber kurgu yaklaşımını kullanarak icraatçı akademinin daha kapsayıcı bir çıktı modeline dönüşmesi, üniversite yönetimlerinin de akademik insan kaynaklarını daha stratejik olarak kullanmasının önünü açacaktır.

Bu çalışma sosyal, politik, kültürel, ekonomik ve teknolojik bağlamlardaki baskıcı sistemlerin kurumsal yansımalarının akademideki uygulamalarını analiz edilmiştir. Bu bağlamda, kırılgan gruplara mensup akademisyenlerin, kendilerini yıpratıcı bir sistemde icraatçı yaklaşıma uyum sağlamak dışında seçeneklerinin azaldığı görülmektedir. Üniversitelerin piyasa odaklı yaklaşımdan uzaklaşarak toplumsal faydaya odaklanan bir misyon geliştirmesi; akademik çıktıların yalnızca performans ölçütleriyle değil, toplumsal etkileriyle de değerlendirilmesi ve akademisyenler arası iş birliğini teşvik eden mekanizmaların oluşturulup güçlendirilmesi icracılığın kısa ve uzun dönemli olumsuz sonuçlarını önleyebilecek akademik politikalar arasındadır. Ayrıca, Polanyi'nin "çözülme" kavramını tersine çevirecek ve toplumsal bağları yeniden güçlendirecek akademik politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kırılgan grupların sistem içindeki temsiliyetini artıracak ve akademik sistemin adil bir şekilde yeniden yapılandırılmasını sağlayacak stratejiler için katılımcı araştırma yöntemlerinin ve politikaların benimsenmesi önerilmektedir.

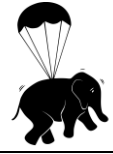

Kaynakça

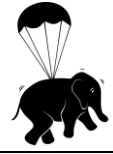
- Akça, K. C. (2024). Teknoloji geliştirme bölgelerinin bölgesel kalkınma üzerine etkisi bağlamında Balıkesir teknokentinin değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 135-158. <https://doi.org/10.54429/seyad.1440589>
- Akkaya, A., & Serin, H. (2020). The investigation of the relationship between academics' person-organization fit and burnout levels. *International Journal of Progressive Education*, 16(4), 27-44.
- Arslan, N., & Belgin, Ö. (2020). Efficiency analysis of science and technology parks using data envelopment analysis: Evidence from Turkey. *Journal of Polytechnic*, 24(4), 1667-1674. <https://doi.org/10.2339/politeknik.649833>
- Aslan, G. (2014). Neo-liberal transformation in Turkish higher education system: A new story of a turning point: Draft proposition on the Higher Education Law. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 12(2), 255-283.
- Ball, S. J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228. <https://doi.org/10.1080/0268093022000043065>
- Baykut, S., Erbil, C., Ozbilgin, M., Kamasak, R., & Bağlama, S. H. (2022). The impact of the hidden curriculum on international students in the context of a country with a toxic triangle of diversity. *The Curriculum Journal*, 33(2), 156-177. <https://doi.org/10.1002/curj.135>
- Besimoğlu, C. (2016). Research trends of agricultural faculties in Turkey and the World: Bibliometric analysis of Web of Science, 1996-2011. *Turkish Librarianship*, 30(3), 471-500.
- Birden, M., Bastug, M., & Yazici, S. (2020). The impact of incubators on entrepreneurial process in Turkey: A guide for startups. *Journal of Business Economics and Finance*, 9(2), 132-142. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1219>
- Blix, A. G., Cruise, R. J., Mitchell, B. M., & Blix, G. G. (1994). Occupational stress among university teachers. *Educational Research*, 36(2), 157-169. <https://doi.org/10.1080/0013188940360205>
- Bobat, A., & Çakılcı, E. (2017). Performans aracı olarak akademik teşvik yönetmeliği: Sorun içinde sorular. *Çalışma ve Toplum*, 4(55), 1931-1952.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. Stanford University Press. <https://doi.org/10.1515/9781503621749>
- Bouter, M. (2024). *Fake academic papers are on the rise: Why they're a danger and how to stop them*. The Conversation. <https://theconversation.com/fake-academic-papers-are-on-the-rise-why-theyre-a-danger-and-how-to-stop-them-224650> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025).

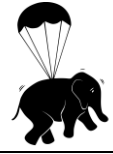
- Budak, G., & Sürgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerinde bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 95-108.
- Çetinkaya, E. (2017). Turkish academics' encounters with the index in social sciences. In H. Ergül, & S. Coşar (Eds.), *Universities in the Neoliberal Era: Academic Cultures and Critical Perspectives* (pp. 61-92). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-55212-9_4
- Dikmen, F. C. (2016). Productivity change: An empirical study on Turkish state universities. *Alphanumeric Journal*, 4(1), 27-34.
- Doğan, G., Dhyi, S. M. M. A., & Al, U. (2018). Web of Science'tan çıkarılan Türkiye adresli dergiler üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(3), 151-163. <https://doi.org/10.24146/tkd.2018.35>
- Ebrahim, N. A., Salehi, H., Embi, M. A., Habibi, F., Gholizadeh, H., & Motahar, S. M. (2014). Visibility and citation impact. *International Education Studies*, 7(4), 120-125. <https://doi.org/10.5539/ies.v7n4p120>
- Eksioglu, S., Sezer, H. B. M., & Cicek, F. G. (2015). Ethics committees in Turkish universities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 2882-2890. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1024>
- Fetscherin, M., & Marmier, P. (2010). Switzerland's nation branding initiative to foster science and technology, higher education and innovation: A case study. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(1), 58-67. <https://doi.org/10.1057/pb.2010.6>
- Fleming, P. (2021). *Dark academia: How universities die*. Pluto Books.
- Flyvbjerg, B. (2005). Social science that matters. *Foresight Europe*, (2), 38-42.
- Garipağaoğlu, B. Ç. (2016). Branding in higher education: A case study from Turkey. *Higher Education Policy*, 29(2), 254-271. <https://doi.org/10.1057/hep.2015.24>
- Garipagaoglu, B. C., & Ozden, M. Y. (2015). Identifying competitive positioning strategies of universities: Evidence from Turkey. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 10(2), 108-121.
- Gendron, Y. (2008). Constituting the academic performer: The spectre of superficiality and stagnation in academia. *European Accounting Review*, 17(1), 97-127. <https://doi.org/10.1080/09638180701705973>
- Haiven, M. (2023). Financialization and failure: Lessons from the anxious university. In A. Mica, M. Pawlak, A. Horolets, & P. Kubicki (Eds.), *Routledge international handbook of failure* (pp. 346-362). Routledge.
- Harding, N. H., Ford, J., & Lee, H. (2017). Towards a performative theory of resistance: Senior managers and revolting subject(ivities). *Organization Studies*, 38(9), 1209-1232. <https://doi.org/10.1177/0170840616685360>

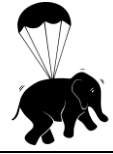
- Haser, Ç., Kondakçı, Y., & Doğruyol, B. (2012). *Öğretim elemanlarının mesleki toplumsallaşması ve akademik kimlik algılarının incelenmesi* (Proje No. 109K267) [TÜBİTAK araştırma projesi raporu]. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.
- Isik, I., & Hassan, M. K. (2003). Financial deregulation and total factor productivity change: An empirical study of Turkish commercial banks. *Journal of Banking and Finance*, 27(8), 1455-1485. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(02\)00288-1](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(02)00288-1)
- Joelving, F., Labbe, C., & Cabanac, G. (2025). Fake papers are contaminating the world's scientific literature, fueling a corrupt industry, and slowing legitimate lifesaving medical research. *The Conversation*. <https://theconversation.com/fake-papers-are-contaminating-the-worlds-scientific-literature-fueling-a-corrupt-industry-and-slowing-legitimate-lifesaving-medical-research-246224> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025).
- Johann, D., Neufeld, J., Thomas, K., Rathmann, J., & Rauhut, H. (2024). The impact of researchers' perceived pressure on their publication strategies. *Research Evaluation*, rvae011. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvae011>
- Jones, D. R., Visser, M., Stokes, P., Örténblad, A., Deem, R., Rodgers, P., & Tarba, S. Y. (2020). The performative university: 'Targets', 'terror' and 'taking back freedom' in academia. *Management Learning*, 51(4), 363-377. <https://doi.org/10.1177/1350507620927554>
- Kamasak, R., & Ozbilgin, M. (2021). English medium instruction as a vehicle for language teaching or a product for marketing? The case of Turkey. In J. D. Branch, & B. Christiansen (Eds.), *The marketisation of higher education: Concepts, cases, and criticisms* (pp. 321-341). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-67441-0_14
- Kondakçı, Y. (2023). Ethics and research-focus politics in Higher education. *Higher Education Governance and Policy*, 4(2), 999-999. <https://doi.org/10.55993/hegp.1415120>
- Mammadov, R., & Aypay, A. (2020). Efficiency analysis of research universities in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 75, 102176. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102176>
- Meliou, E., Vassilopoulou, J., & Ozbilgin, M. F. (Eds.). (2024). *Diversity and precarious work during socio-economic upheaval: Exploring the missing link*. Cambridge University Press.
- Miller, A. N., Taylor, S. G., & Bedeian, A. G. (2011). Publish or perish: Academic life as management faculty live it. *Career Development International*, 16(5), 422-445. <https://doi.org/10.1108/13620431111167751>
- Mintz, B. (2021). Neoliberalism and the crisis in higher education: The cost of ideology. *American Journal of Economics and Sociology*, 80(1), 79-112. <https://doi.org/10.1111/ajes.12370>

- Morrissey, J. (2019). Regimes of performance: Practices of the normalised self in the neoliberal university. In S. Ball (Ed.), *Foucault and education* (pp. 82-102). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315174945>
- Mott, C., & Cockayne, D. (2017). Citation matters: Mobilizing the politics of citation toward a practice of conscientious engagement. *Gender, Place & Culture*, 24(7), 954-973. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2017.1339022>
- Mula-Falcón, J., & Caballero, K. (2022). Neoliberalism and its impact on academics: A qualitative review. *Research in Post-Compulsory Education*, 27(3), 373-390. <https://doi.org/10.1080/13596748.2022.2076053>
- Nalbantoğlu, H. Ü. (2017). 'Homo Academicus' in University Inc.: The Ersatz Yuppie Academic. In H. Ergül & S. Coşar (Eds.), *Universities in the neoliberal era: Academic cultures and critical perspectives* (pp. 217-271). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-55212-9_9
- Okray, Z. (2018). Akademisyenlerin tükenmişlik düzeyleri: Sistematik bir derleme. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(1), 163-180. <https://doi.org/10.21733/ibad.370288>
- Önder, Ç., & Erdil, S. E. (2015). Aynı kurumsal beklentilere tabi aktörlerin farklılaşan davranışları: Öğretim üyelerinin bilimsel yayın üretkenliklerinin üniversite, bölüm ve birey düzeyindeki yordayıcıları. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 42(3), 481-519.
- Önder, Ç., & Erdil, S. E. (2017). Opportunities and opportunism: Publication outlet selection under pressure to increase research productivity. *Research Evaluation*, 26(2), 66-77. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvx006>
- Özbilgin, M. F. (2009). From journal rankings to making sense of the world. *Academy of Management Learning & Education*, 8(1), 113-121. <https://doi.org/10.5465/amle.2009.37012185>
- Özbilgin, M. F. (2010). Scholarship of consequence: New directions for the British Journal of Management. *British Journal of Management*, 21(1), 1-6. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8551.2010.00691.x>
- Özbilgin, M., & Slutskaia, N. (2017). Consequences of neo-liberal politics on equality and diversity at work in Britain: Is resistance futile? In J. F. Chanlat & M. Ozbilgin (Eds.), *Management and diversity: Thematic approaches* (pp. 319-334). Emerald. <https://doi.org/10.1108/S2051-233320160000004015>
- Peetz, D., Troup, C., & Strachan, G. (2024). The gendered interaction of discipline and role specialisation in academic labour markets. In G. Strachan (Ed.), *Research handbook on academic labour markets* (pp. 161-179). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781803926865.00022>
- Polanyi, K. (1944). *The great transformation: The political and economic origins of our time*. Beacon Press.

- Polanyi, K. (1957). The economy as instituted process. In K. Polanyi, C. M. Arensberg, & H. W. Pearson (Eds.), *Trade and market in the early empires: Economies in history and theory* (pp. 243-270). Free Press.
- Polanyi, K. (1986). *Büyük dönüşüm* (A. Buğra, Çev.). Alan Yayınları.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Simon and Schuster.
- Roberts, P. (2007). Neoliberalism, performativity and research. *International Review of Education*, 53(4), 349-365. <https://doi.org/10.1007/s11159-007-9049-9>
- Selekler-Goksen, N., & Oba, B. (2018). Strategy crafting in a selected group of Turkish universities. *The International Journal of Management Education*, 12(3), 179-200. <https://doi.org/10.1504/IJMIE.2018.090746>
- Shin, J. C., & Jung, J. (2014). Academics job satisfaction and job stress across countries in the changing academic environments. *Higher Education*, 67(5), 603-620. <https://doi.org/10.1007/s10734-013-9668-y>
- Spicer, A., Alvesson, M., & Kärreman, D. (2016). Extending critical performativity. *Human Relations*, 69(2), 225-249. <https://doi.org/10.1177/0018726715614073>
- Taraktas, A. (2019). Effectiveness of Turkey's public policies supporting technological innovation and productivity increase at the age of knowledge economy. *Proceedings of the International Public Finance Conference*, 556-563. <https://doi.org/10.26650/PB/SS10.2019.001.086>
- Taşkın, Z., & Al, U. (2018). Content-based citation analysis study based on text categorization. *Scientometrics*, 114(1), 335-357. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2560-2>
- Teelken, C. (2015). Hybridity, coping mechanisms, and academic performance management: Comparing three countries. *Public Administration*, 93(2), 307-323. <https://doi.org/10.1111/padm.12138>
- Teplitskiy, M., Duede, E., Menietti, M., & Lakhani, K. R. (2022). How status of research papers affects the way they are read and cited. *Research Policy*, 51(4), 104484. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2022.104484>
- Thomasberger, C. (2020). Fictitious ideas, social facts and the double movement: Polanyi's framework in the age of neoliberalism. In R. Desai & K. Polanyi Levitt (Eds.), *Karl Polanyi and twenty-first-century capitalism* (pp. 135-163). Manchester University Press. <https://doi.org/10.7765/9781526127891.00015>
- Tijdink, J. K., Vergouwen, A. C., & Smulders, Y. M. (2013). Publication pressure and burn out among Dutch medical professors: A nationwide survey. *PloS ONE*, 8(9), e73381. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0073381>

- Tülübaş, T., & Göktürk, Ş. (2020). Neoliberal governmentality and performativity culture in higher education: Reflections on academic identity. *Research in Educational Administration & Leadership*, 5(1), 198-232.
- Ünal, A. F. (2017). Türkiye yükseköğretim alanında rakip kurumsal mantıklar: Akademik performans kriterlerinde çeşitlilik ve yayın üretkenliği üzerine etkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 50(4), 83-114.
- UniversityRankings.ch. (n.d.). QS World University Rankings 2025: Turkey. <https://www.universityrankings.ch/results?ranking=QS®ion=World&year=2025&q=Turkey> (Erişim Tarihi: 25 Mart 2025).
- Ünnü, N. A. A., & Şentürk, B. (2020). All-in-one academics: Mental workload in Turkish academic employment. In A. Realyvásquez-Vargas, K. C. Arredondo-Soto, G. Hernández-Escobedo, & J. González-Reséndiz (Eds.), *Evaluating mental workload for improved workplace performance* (pp. 69-87). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-1052-0.ch004>
- Vatansever, A., & Yalçın, M. G. (2018). *Ne ders olsa verimiz: Akademisyenin vasıfsız işçiye dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Winefield, A. H., Gillespie, N., Stough, C., Dua, J., Hapuarachchi, J., & Boyd, C. (2003). Occupational stress in Australian university staff: Results from a national survey. *International Journal of Stress Management*, 10(1), 51-63.
- Yılmaz, Ö., & Memişoğlu, S. P. (2019). Yükseköğretim kurumlarında akademik performans değerlendirmeye ilişkin akademisyen görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 542-554.
- Yılmaz, E. B., & Tunalıoğlu, R. (2020). Teknokentler ve agroparklar (Türkiye)-technocents and agroparks (Turkey). *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 133-150. <https://doi.org/10.30803/adusobed.816595>
- YÖK. (2024a). *Üniversite izleme ve değerlendirme göstergeleri ve açıklamaları*. Yükseköğretim Kurulu. <https://veri.yok.gov.tr/documentFiles/17598208131.izleme-degerlendirme-aciklamalar-2023.pdf> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025).
- YÖK. (2024b). *Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu*. Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/documents/documents/68be99a288f25.pdf> (Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025).

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar eşit şekilde katkıda bulunmuştur.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını deklare etmektedir.

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

Bu makale benzerlik tespit yazılımlarıyla taranmıştır.